

การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน

Participation of the People and Village Headman in Community Development

เคมีกา ทองเรือง¹ วุฒิพงศ์ บุษราคัม² จุฑาลักษณ์ แสนโท³

khemika Thongrueang, Wutthipong Bussarakham, Juthaluck Saentho

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นรับฟังความคิดเห็น ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นให้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นเสริมอำนาจตามลำดับ อีกทั้ง การร่วมกันเสนอความคิดเห็นเพื่อการวางแผน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมินผล รวมถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งหลักการที่เห็นได้เด่นชัดมากที่สุดก็คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและผู้ใหญ่บ้าน การมีความสามารถ และการมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมรับฟังปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมภาคประชาชนและผู้ใหญ่บ้านในการแสดงความคิดเห็นต่อระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามนโยบายสาธารณะให้ประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords): การมีส่วนร่วม; การพัฒนาชุมชน; การแสดงความคิดเห็น

Abstract

The study on the participation of the people and the village headman in community development aims to study the participation of the people and the village headman in community development and to compare the participation of the people and the village headman in community development. Participation in

Received: 2022-12-20 **Revised:** 2023-01-12 **Accepted:** 2023-01-14

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยนครพนม Lecturer in public and private sector management Nakhon Phanom University. Corresponding Author e-mail: nali_234@hotmail.com

² อาจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์การศึกษาบึงกาฬ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี Lecturer, Department of Public Administration Bueng Kan Education Center Udon Thani Rajabhat University

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม Lecturer in Social and Environmental Development Program

public hearing Participation in providing news information In terms of participation in the empowerment step respectively, as well as sharing opinions for planning. participate in decision making Participate in the evaluation Including participation in the formulation of public policies equally. The principle that is most noticeable is Participation of the people sector and the village headman having the ability and having the readiness to attend and listen to various problems, which is the main objective of promoting the people's sector and the village headman to express their opinions on the good governance system according to public policies for sustainable efficiency.

Keywords: Participation; Community development; Commenting,

บทนำ (Introduction)

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมาได้เปิดโอกาสให้ประชาชน มีสิทธิเสรีภาพและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนคนไทยโดยบัญญัติให้ “รัฐต้องส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม การจัดทำบริการสาธารณะและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ” และการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ โดยยึด “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวโน้มปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (ปณิธาน บวร ชน ทอด และคณะ, 2562) ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่อันสำคัญของภาครัฐ ในการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ชุมชน จนถึงในระดับชาติ รวมทั้ง พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) ให้อำเภอมีอำนาจหน้าที่ภายในเขตอำเภอประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกับชุมชนในการดำเนินการให้มีแผนชุมชน เพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด และกระทรวง ทบวง กรม หมู่บ้านซึ่งเป็นองค์กรบริหารในระดับรากหญ้ามีความใกล้ชิดกับประชาชน ซึ่งตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 นอกจากจะกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในการบริหารงาน “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” กับราษฎรในหมู่บ้าน (สำนัก บริหารการปกครองท้องที่, 2553) จากการรายงานผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลหลายสมัยได้กล่าวถึงแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ระบุว่ารัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนา เช่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและ วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง

การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ ของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกระดับให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ และส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยสุจริตและเที่ยงธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน (คณะรัฐมนตรีรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, 2556)

ดังนั้น การพัฒนาชุมชนถือเป็นโครงสร้างทางการปกครองในระดับพื้นฐานที่เล็กที่สุดของประเทศที่มีความสำคัญ ต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศแทบทุกมิติ ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่“หมู่บ้าน” จะต้องมีความสามารถกำหนดทิศทางการก้าวย่างเพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาที่มีความสมบูรณ์และครอบคลุมทุกมิติภายใต้หลักการพึ่งตนเองก่อนพึ่งหน่วยงานภายนอก และศักยภาพ ข้อมูล ข้อเท็จจริงของหมู่บ้านโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านอย่างแท้จริงสามารถบูรณาการจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประสานและเชื่อมโยง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” กับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาท อำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. ช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน
2. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของราชการ
3. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่นายอำเภอมอบหมายหรือผู้ใหญ่บ้านร้องขอ
4. เป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารกิจกรรมที่ดำเนินในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน

บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ ด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข และด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (สถาบันพระปกเกล้า, 2556) การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ใหญ่บ้านนั้นไม่สามารถให้คำจำกัดความที่ตายตัวได้ และมีการให้ความหมายต่าง ๆ กันในแต่ละภาคส่วนขึ้นอยู่กับความจำกัด หรือแม้กระทั่งภายในประเทศเดียวกันในการจะเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ใหญ่บ้านนั้น จะต้องดูบริบทของแต่ละภาคส่วนและแต่ละประเทศและสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศนั้น” (ปรัชญา เวสารัชช์, 2528) อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามาประเทศไทยได้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ได้เสนอความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ใหญ่บ้านไว้กว้าง คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ใหญ่บ้านจะ

นำมา ซึ่งโอกาสที่จะทำให้สมาชิกของชุมชนและสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและมีอิทธิพลในกระบวนการพัฒนาและในการแบ่งสรรผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ซึ่งหมายถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน (วิโรจน์ รูปดี, 2547) ส่วนการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดีจะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ทำให้เสรีภาพแก่ผู้คนในสังคมได้มีส่วนร่วมทางการเมือง (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2547) มีกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมจากประชาชนที่มีความรู้และปัญญาเพื่อประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก ส่วนเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเป็นแนวคิดบนฐานธรรมชาติหรือธรรมชาติที่ทำให้คนในสังคมสามารถคิด ตัดสินใจ ในการปฏิบัติและเข้าร่วมทางการเมืองได้ด้วยแนวทางของปัจเจกบุคคลที่แตกต่างกันนำมา ซึ่งการทำให้สังคมสามารถพัฒนาความรู้ความศรัทธาตลอดจนเข้าถึงสังคมแห่งปัญญาได้ (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2523) ขณะเดียวกันความรู้และปัญญามีความสำคัญต่อหลักเสรีภาพของสังคมที่จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทำให้สังคมมีพลังเพราะสังคมสามารถปฏิบัติให้อยู่บนพื้นฐานของความรู้และปัญญาได้อย่างเป็นรูปธรรม

การมีส่วนร่วม

Reeder (1974) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

Keith (1972) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุผลเร้าใจให้กระทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นโดยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

Vroom and Deci (1970) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมว่าเป็นปริมาณของอิทธิพลที่ปัจเจกบุคคลรู้สึกว่าได้เข้าไปร่วมในการตัดสินใจและบุคคลจะได้รับความพึงพอใจจากการทำงานที่มีประสิทธิภาพโดยตัวบุคคลจะพัฒนาความผูกพันที่มีต่องาน และจะสามารถทำงานได้ดีตลอดจนสามารถขยายเป้าหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือปรัชญาของแนว ความคิดในการควบคุมตนเองมิใช่ควบคุมองค์การ

William W. Reeder (1974) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้ามาปฏิบัติกิจกรรมในฐานะที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันในสถานะที่เท่าเทียมกันและด้วยความสมัครใจของแต่ละคนการมีส่วนร่วมสำคัญเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทั้งปวงที่มีผลยั่งยืนส่งเสริมความเป็นมนุษย์และความเสมอภาค การมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตยความเท่าเทียมกัน การถ่ายทอดและการรับรู้ปัญหาให้กลายเป็นเป้าหมายในการดำเนินการเลือกแก้ปัญหาาร่วมกันระดับของการมีส่วนร่วมนั้นขึ้นอยู่กับความเต็มใจจะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นโดยไม่มีการบังคับขู่เข็ญหรือกดดันใด ๆ และหากผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่มีสิทธิที่จะควบคุมการดำเนินงานของตนเอง (อยากหยุดลงมือทำเมื่อไรก็ได้) แล้วการกระทำของเขาก็ไม่อาจถือได้ว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นและการมีส่วนร่วมนั้นควรที่บุคคลทุกคนจะได้ปฏิบัติหรือทำกิจกรรมอย่างแข็งขันและกระตือรือร้นการมีส่วนร่วมที่มี

ประสิทธิภาพมากคือ การร่วมกระทำการตั้งแต่การร่วมคิดวางแผนกำหนดวิธีการท างานลงมือทำงานและประเมินผลการทำงานแต่การเข้าร่วมส่วนใดส่วนหนึ่งก็ถือว่ายังมีประโยชน์

สุธี วรประดิษฐ์ (2553) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชนมีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยสรุปมีขั้นตอนทั้งสิ้น 5 ขั้นตอน คือ (1) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน (2) การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต (3) การกำหนดกิจกรรม (4) การดำเนินกิจกรรม และ (5) การประเมินผลกิจกรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกเท่านั้น

ประเสริฐ สุนทร (2543) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึงการที่บุคคล กลุ่ม หรือชุมชนมีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการ โดยสมัครใจร่วมกันเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเองจนมาสู่การตัดสินใจกระทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุถึงความประสงค์นั้น ๆ โดยร่วมกันในการระดมความคิด การตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติการการติดตามและประเมินผล รวมตลอดถึงการเสียสละเวลา แรงงาน และทุนทรัพย์ต่าง ๆ

ประชัย ศรีจามร (2549) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริมชักนำการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรมแนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถของตนเองเพื่อเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

ดังนั้น การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นแนวคิดใหม่ที่มีรากฐานมาจากแนวคิดของระบอบประชาธิปไตย เป็นกระแสของความคิดที่ทำให้ผู้คนในสังคมตระหนักดีว่า การดำเนินกิจการใดๆ ก็ตาม ผู้ที่ได้รับผลกระทบและมีส่วนได้เสียควรเป็นผู้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะความคิด การปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ในยุคปัจจุบัน จึงต้องประยุกต์แนวคิดให้ตอบรับกับแนวคิดประชาธิปไตย โดยต้อง

สร้างกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน อันเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน และเป็นส่วนสำคัญของแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนกลุ่มที่มีส่วนได้เสีย และได้รับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ดังนั้น การพัฒนาจึงเริ่มจากความต้องการของชุมชนแทนความต้องการของหน่วยงานภาครัฐ

การแสดงความคิดเห็น

Foster and Richard (1952) ได้สรุปเกี่ยวกับความคิดเห็นว่า เกิดจากมูลเหตุ 2 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งของบุคคล หมู่คณะ เรื่องราวหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยความคิดเห็นจะเกิดขึ้นในตัวบุคคลจากการได้พบเห็นความคุ้นเคย ซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ตรง และจากการได้ยินได้ฟังได้เห็นรูปถ่าย หรืออ่านจากหนังสือโดยไม่ได้พบเห็นของจริงถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

2. ระบบค่านิยมและการตัดสินค่านิยมที่หากแต่ละกลุ่มมีนิยมและการตัดสินค่านิยมไม่เหมือนกัน ความคิดเห็นในสิ่งต่าง ๆ ก็จะแตกต่างกันไปด้วย

Feld M.P. Man (1971) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า การสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษา ความรู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน รวมทั้งในการฝึกหัดทำงานด้วย เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามความพอใจของผู้ร่วมงาน

Oskamp (1977) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อการเกิดความคิดเห็นนอกจากประสบการณ์ คือ

1. ปัจจัยทางพันธุกรรมและสรีระ ได้แก่ อวัยวะต่าง ๆ ของบุคคลที่ใช้รับรู้ความผิดปกติของอวัยวะความบกพร่องของอวัยวะสัมผัสมีผลต่อความคิดเห็นไม่ติดต่อบุคคลภายนอก

2. อิทธิพลของผู้ปกครอง คือ เมื่อเป็นเด็กผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและให้ข้อมูลแก่เด็กได้มาก ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นของเด็กด้วย

3. ทักษะคิดและความคิดเห็นของกลุ่ม คือ เมื่อบุคลิกเจริญเติบโตย่อมจะมีกลุ่มและสังคม ดังนั้น ความคิดของกลุ่มเพื่อน กลุ่มอ้างอิง หรือการอบรมสั่งสอนในโรงเรียน หน่วยงานที่มีความคิดเห็นเหมือนหรือแตกต่างกันย่อมจะส่งผลต่อความคิดเห็นของบุคคลด้วย

4. สื่อมวลชน คือ สื่อต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสารเป็นปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

นพมาศ ธีรเวคิน (2542) ความคิดเห็นซึ่งตรงกับคำว่า Opinion ในภาษาอังกฤษเป็นการใช้ปัญหาความคิดประกอบถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม หรือทัศนะหรือประมาณการเกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หรือ ค าแถลงที่ยอมรับนับถือว่าเป็น

ผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อปัญหาที่มีผู้นำมาขอปรึกษา คำว่า ความเห็นมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าเจตคติ ซึ่งมีคำอธิบายไว้ว่าแนวโน้มที่บุคคลได้รับมาหรือเรียนรู้มา และกลายเป็นแบบอย่างในการแสดงปฏิกิริยาสนับสนุน หรือเป็นปฏิกิริยาต่อบางสิ่งบางอย่างหรือต่อบุคคลบางคนความคิดเห็นเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้แสดงออกมา โดยการพูดหรือการเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริงพูดตามสังคม หรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนไปแล้วก็ทำให้เกิดผลได้คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมาเป็นนั่นเป็นสิ่งที่สะท้อนความในใจ ในปัจจุบันนี้การศึกษาและสำรวจประชามติได้รับความนิยมสูงเนื่องจากมีความน่าเชื่อถือสูง การแสดงประชามตินั้นก็คือการแสดงความคิดเห็น

สิริพร บุญนันท์ (2539) ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งอาจเกิดจากการประเมินผลสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นโดยมีอารมณ์ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ ความคิดเห็นอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา การแสดงออกความคิดเห็นอาจทำได้ด้วยคำพูดหรือการเขียนก็ได้ ความคิดเห็นว่าเป็นการแสดงออกทางถ้อยคำ (Verbal expression) เกี่ยวกับทัศนคติความเชื่อหรือค่านิยมแต่ความคิดเห็นไม่ใช่สิ่งเดียวกับทัศนคติ เพราะในตัวของมันเองไม่จำเป็นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทางอารมณ์หรือพฤติกรรม

ดังนั้น การแสดงความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลทางอารมณ์ ความรู้สึก หรือทางความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยไม่ต้องมีหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปแล้วนะ ไปสู่การแปลความหมาย หรือการคาดคะเน โดยอาศัยความรู้ อารมณ์ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมขณะนั้นเป็นพื้นฐานแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ นอกจากนี้ความคิดเห็นยังอาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและแสดงออกได้ทั้งในทางบวกหรือทางลบก็ได้ผ่านทางคำพูด การเขียน หรือเครื่องหมายสัญลักษณ์ การสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษาหาความรู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดง

การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นใน 5 มิติ คือ (1) การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านแผนชุมชน (2) ด้านการเกษตร (3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) ด้านการเงินชุมชน และ (5) ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นมิติการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ และความเป็นตัวตนของชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นทั้ง 5 ด้านที่เสนอมาโดยสังเขปนั้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของการรวมตัวกันของบุคคล กลุ่ม องค์กร และชุมชนท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยพลังจากกระบวนการกลุ่มในการผลักดันจนพัฒนาไปสู่ความเป็น “ประชาสังคม” ซึ่งที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง (ธนิศร ยืนยง, 2560) ที่ผ่านมาก็ได้ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นหลัก โดยเชื่อว่าหากเศรษฐกิจเติบโตสูงขึ้นระดับรายได้ของประชากรของประเทศก็จะ

เพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งจะส่งผลให้มาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนสูงขึ้นแต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจในเชิงปริมาณดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับภาคเกษตรกรรม ำไปสู่ข้อสรุปผลของการพัฒนาที่ผ่านมาว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาคุณภาพและไม่ยั่งยืน” ความเจริญทางเศรษฐกิจไม่อาจดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้ หากไม่คำนึงถึงการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยต้องมีการใช้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผล เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์พร้อมทั้งจัดการ และคุ้มครองระบบนิเวศให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนเร็วและสลับซับซ้อนมาก ยิ่งขึ้น จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของ โครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพแข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์และสร้างฐาน ความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนา ที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นพร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐาน การพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย ตลอดจนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน สามารถดำรงอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีเกียรติภูมิและมีศักดิ์ศรี (ศรีณย์ เจริญศิริ, คณะ, 2562)

ดังนั้น เพื่อประโยชน์และความสุขของประชาชนความสำเร็จจากการพัฒนาทำให้ชุมชนเป็นชุมชนต้นแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน การทำแผนพัฒนามาตามวาระของชุมชนมีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิตของชุมชนที่ทำให้ชาวบ้านปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมสิ่งเหล่านี้ล้วนถือเป็นการสร้างเงื่อนไขสังคมใหม่ให้เปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาที่พึงปรารถนาเกิดความเอื้ออาทรความรักความสามัคคีสมานฉันท์ต่อกันชุมชนสังคมมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน

หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน

ผู้ใหญ่บ้าน มีสถานะและมีบทบาทเป็นผู้แทนประชาชน เป็นผู้นำของชุมชน เนื่องด้วยไม่ได้มีสถานะเป็นข้าราชการของรัฐเต็มตัว อีกทั้ง ไม่ได้ทำงานให้แก่ทางราชการเต็มเวลา บทบาทและหน้าที่ดังกล่าวส่งผลให้ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ต้องดูแลความสุขทุกข์ของประชาชนที่เรียกกันว่า “ลูกบ้าน” ในด้านต่าง ๆ เป็นอันมาก ทั้งที่เกี่ยวข้องกับ การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นของตำบลหมู่บ้าน กิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม และทางด้านจิตใจของลูกบ้าน ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การบริหารและการปกครองท้องถิ่นผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เรียกว่าตำบลและหมู่บ้าน ในปัจจุบันนี้ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากและมีผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กล่าวคือ ในประการที่หนึ่ง เป็นผลสืบเนื่องมาจากการตราพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ขึ้นทั่วประเทศ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ

ต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญส่งผลให้มีการยกฐานะสุขาภิบาลเดิมขึ้นเป็นเทศบาลตำบล มีการกำหนดแผนงานและขั้นตอนให้มีกระจายอำนาจและถ่ายโอนงานให้เทศบาล และให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นล่าง นอกจากนี้ ได้มีการขยายบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นบน

ดังนั้น หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชนผู้นำ คือ ผู้ที่มีบทบาทในการนำพาชุมชนสู่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการและกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนให้อยู่ดี มีสุขได้ ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาไม่ว่าจะมีมิติใด ๆ ก็ตามล้วนแล้วแต่มีผู้นำเป็นปัจจัยความสำเร็จทั้งสิ้น คำว่า “ผู้นำ” ในการพัฒนาชุมชนนั้น ไม่ได้มีเพียงผู้นำที่มีตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายเพียงอย่างเดียว จากประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมาพบว่า ผู้นำในชุมชนสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งมีคุณลักษณะและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีบทบาทที่สร้างการพัฒนาให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ทั้งสิ้น ประกอบด้วย

1. ผู้นำทางการปกครอง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานชุมชนสถานะและเสถียรภาพ : มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ตำแหน่งหน้าที่มีความมั่นคงปานกลาง เปลี่ยนแปลงได้

2. ผู้นำทางการเมือง ได้แก่ สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสถานะและเสถียรภาพ : มีอำนาจหน้าที่และงบประมาณตามกฎหมาย ตำแหน่งหน้าที่ความมั่นคงน้อย เปลี่ยนแปลงได้ (ตามวาระ)

3. ผู้นำทางศาสนา และผู้นำทางจิตวิญญาณสถานะและเสถียรภาพ : มีศรัทธามีพื้นที่ทางสังคม ตำแหน่งหน้าที่มีความมั่นคงปานกลาง มีโอกาสเปลี่ยนแปลง

4. ผู้นำทางธรรมชาติ (หมายรวมถึงครู หมออนามัย ที่มีบทบาทในการนำพาการพัฒนาชุมชน) สถานะและเสถียรภาพ : มีศรัทธา มีเครือข่ายภายนอกที่ทำเรื่องเดียวกัน หน้าที่ความมั่นคงสูงเพราะทำด้วยใจ ยึดมั่นอุดมการณ์ เปลี่ยนแปลงยาก

ผู้นำในการพัฒนา ยังส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะมากขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมและเงื่อนไขอื่น ๆ แต่หากเราเฉลี่ยให้ผู้นำทั้ง 4 ประเภท มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่เท่า ๆ กันพบว่า การมีผู้นำประเภทใดประเภทหนึ่ง ก็มีความเป็นไปได้ในการสร้างการพัฒนาให้เกิดขึ้นในชุมชน แต่หากมีผู้นำในการพัฒนามากกว่าหนึ่งประเภทมาร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาในชุมชน ย่อมแสดงให้เห็นว่า แนวโน้มความสำเร็จและการสร้างการมีส่วนร่วม (มวลชนในการพัฒนา) ย่อมเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ และที่น่าสนใจ คือ ผู้นำทางธรรมชาตินั้นเป็นผู้นำที่มีความมั่นคงสูง เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในวงกว้างได้มาก และสามารถอยู่ในคุณลักษณะของผู้นำประเภทอื่น ๆ ได้อีกด้วย เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีคุณลักษณะเป็นผู้นำทางธรรมชาติ เมื่อหมดวาระการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็ยังคงสถานะความเป็นผู้นำทางธรรมชาติ ที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนต่อไปด้วยการยอมรับนับถือของประชาชน

ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่ประชาชนเลือกโดยตรง เมื่อเป็นเช่นนั้นฐานะของผู้ใหญ่บ้านย่อมเป็นเสมือนตัวแทนของประชาชน ซึ่งต้องรับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ ดังนั้นเมื่อราษฎรในความปกครองมีเรื่องเดือดร้อนต้องถือเป็นธุระให้ในขณะเดียวกันก็ต้องให้การสนับสนุน ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับทุกภาคส่วน จึงค่อนข้างใกล้ชิดและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

บทสรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชนมีดังนี้

1. อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน
 2. สร้างความสมานฉันท์และความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น
 3. ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 4. รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ
 5. ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 6. ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยกระทำให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ
 7. อบรมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการนี้ สามารถเรียกราษฎรมาประชุมได้ตามสมควร
 8. แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดปัดป้องภัยอันตรายสาธารณะอันมีมาโดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย
 9. จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง
 10. ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย
 11. ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมอบหมาย
- ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและพัฒนาชุมชน โดยร่วมมือกับประชาชนในท้องที่หรือภายในหมู่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งจะต้องประสานงานระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของ

รัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับราษฎร ด้วยการนำข่าวสารของทางราชการไปแจ้งให้ราษฎรทราบ ในขณะที่เดียวกันก็นำข้อมูลเกี่ยวกับความเดือดร้อนของราษฎรไปแจ้งให้กับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เพื่อการแก้ไขปัญหาหรือช่วยเหลือ อีกทั้งการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมการสร้าง ความสมานฉันท์และความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านก็เป็นภารกิจสำคัญของผู้ใหญ่บ้าน ที่จะช่วยให้ราษฎรมีความสุขและเกิดความสามัคคีอย่างยั่งยืน ต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- คณะรัฐมนตรีรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ.(2556). สรุปผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตาม แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (วันที่ 31 ธันวาคม 2551 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม 2552).
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2523). การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาในการบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- นพมาศ ธีรเวคิน. (2542). จิตวิทยาสังคมกับชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประชัย ศรีจามร. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาครัฐ กรณีศึกษาตำบลป่า อ้อ ดอนชัย อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ประเสริฐ สุนทร. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะกรณี กองบังคับการตำรวจนครบาล 6. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ ศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2528). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อชนบท. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชรพล วงศ์จิต. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนตามโครงการสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม ใน เขตอำเภอสรรค จังหวัดเชียงใหม่. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน . ใน (ฉบับที่ 7)พ.ศ. 2550 ราชกิจจานุเบกษา 124 (กันยายน 2550).
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2547). วัฒนธรรมทางการเมือง. ในเอกสารการสอนชุดวิชาสถาบัน และกระบวนการทางการเมือง หน่วยที่ 6. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิโรจน์ รูปดี. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแยกประเภทขยะของเทศบาลเมือง เพชรบูรณ์. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ศรัณย์ เจริญศิริ, คณะ. (2562). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กรณีเทศบาลตำบลหัวนา อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2556). การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาและงบประมาณสำหรับท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สิริพร บุญนันทน์. (2539). ความคิดเห็นต่อการฝึกอบรมของข้าราชการกรมสรรพสามิต. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิเคราะห์และวางแผนทางสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น. (2553). คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ: ฝ่ายบริหารงานทั่วไป สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น (สน.ปท.).
- Foster, Charles R.F., & Richard, C. (1952). *Psychology of life adjustment*. Chicago: America Technical.
- Oskamp, S. (1977). *Attitude and option*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Reeder, W.W. (1974). *Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State*. New York: Unpublished Ph.D Dissertation, Cornell University
- Vroom, V. H., & Deci, E. L. (1970). *Management and motivation*. New York: Penguen Book.